

УДК 94(44)+329

ВЛИЯНИЕ ИДЕОЛОГИИ НАЦИОНАЛИЗМА НА ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СОВРЕМЕННЫХ ФРАНЦУЗСКИХ УЛЬТРАПРАВЫХ

А. М. ГРИШЕЛЬ^{1), 2)}

¹⁾Республиканский институт высшей школы, ул. Московская, 15, 220007, г. Минск, Беларусь

²⁾Гимназия № 4 г. Минска, ул. Кунцевщина, 18, 220017, г. Минск, Беларусь

Рассматривается влияние идеологии национализма на деятельность современных французских ультраправых. Исследуется не только практическая деятельность таких партий и организаций, как Национальный фронт, Блок идентичности, «Аксон франсез» и «Французское обновление», отражающих основные направления французского ультраправого движения, но и их идеологическая база. Выявлены отличия между идеологиями национализма, нацизма и фашизма. Указано, что в литературе данные термины часто подменяют друг друга. Отмечена тенденция изменения содержания термина «этнос», влияющая на определение того, какие партии и организации используют расистские лозунги. Сделан вывод о том, что современных французских ультраправых сложно обвинить в прямом проявлении крайних форм национализма из-за отсутствия четкого и общепринятого понимания некоторых терминов. Рекомендовано использовать результаты проведенного исследования при прочтении лекций, курсов по политологии, истории Франции и политических партий.

Ключевые слова: ультраправые; Национальный фронт; Блок идентичности; национализм; расизм; нацизм; фашизм; иммигранты.

УПЛЫЎ ІДЭАЛОГІІ НАЦЫЯНАЛІЗМУ НА ДЗЕЙНАСЦЬ СУЧАСНЫХ ФРАНЦУЗСКИХ УЛЬТРАПРАВЫХ

А. М. ГРЫШЭЛЬ^{1*, 2*}

^{1*}Рэспубліканскі інстытут вышэйшай школы, вул. Маскоўская, 15, 220007, г. Мінск, Беларусь

^{2*}Гімназія № 4 г. Мінска, вул. Кунцаўшчына, 18, 220017, г. Мінск, Беларусь

Разглядаецца ўплыў ідэалогіі нацыяналізму на дзейнасць сучасных французскіх ультраправых. Даследуецца не толькі практычная дзейнасць такіх партый і арганізацый, як Нацыянальны фронт, Блок ідэнтычнасці, «Аксён франсэз» і «Французскае абнаўленне», якія адлюстроўваюць асноўныя напрамкі французскага ўльтраправага руху, але і іх ідэалагічная база. Выяўлены адрозненні паміж ідэалогіямі нацыяналізму, нацызму і фашызму. Заўважана, што ў літаратуры дадзеныя тэрміны часта падмяняюць адзін аднаго. Адзначана тэндэнцыя змены зместу тэрміна «этнос», што ўплывае на вызначэнне таго, якія партыі і арганізацыі выкарыстоўваюць расісцкія лозунгі. Зроблены вывад аб тым, што сучасных французскіх ультраправых складаюць абвінаваціць у прамых праявах крайніх форм нацыяналізму праз адсутнасць выразнага і агульнапрынятага разумення некаторых тэрмінаў. Рэкамендавана выкарыстоўваць вынікі праведзенага даследавання пры чытанні лекцый, курсаў па паліталогіі, гісторыі Францыі і палітычных партый.

Ключавыя словы: ультраправыя; Нацыянальны фронт; Блок ідэнтычнасці; нацыяналізм; расізм; нацызм; фашызм; імігранты.

Образец цитирования:

Грышэль А. М. Уплыў ідэалогіі нацыяналізму на дзейнасць сучасных французскіх ультраправых // Часоп. Беларус. дзярж. ун-та. Гісторыя. 2018. № 1. С. 86–94.

For citation:

Hryshel A. M. The influence of the ideology of nationalism on the activities of modern French far-right. *J. Belarus. State Univ. Hist.* 2018. No. 1. P. 86–94 (in Belarus.).

Автор:

Алексей Михайлович Гришель – аспирант кафедры историко-культурного наследия Беларуси¹⁾, учитель²⁾. Научный руководитель – доктор исторических наук, профессор В. С. Кошелев.

Author:

Aliaksei M. Hryshel, postgraduate student at the department of the historical and cultural heritage of Belarus^a, the teacher^b.
alexey.grishel@tut.by

THE INFLUENCE OF THE IDEOLOGY OF NATIONALISM ON THE ACTIVITIES OF MODERN FRENCH FAR-RIGHT

A. M. HRYSHEL^{a, b}

^aNational Institute of Higher Education, 15 Maskoŭskaja Street, Minsk 220007, Belarus

^bGimnasium No. 4 in Minsk, 18 Kuncaŭščyna Street, Minsk 220017, Belarus

The article discusses the influence of the ideology of nationalism on the activities of modern French far-right. The focus of the article are the practical activities of such parties and organizations as the National Front, Bloc identitaire, Action française and Renouveau français, which reflect the main directions of the french far-right movement. Their ideological basis is analyzed. The author revealed the differences between the ideologies of nationalism, nazism and fascism, because in the literature these terms are often confused with each other. The discovered trend of changes in the content of the term «ethnos» which influences the establishment of which parties and organizations use racist slogans is very important. It was established that the modern french far-right is hard to blame in the direct manifestation of extreme forms of nationalism, because there isn't clear understanding of the difference between some terms. The results of the study can be used in the lecturing of courses in political science, history of France and political parties.

Key words: far-right; National Front; Bloc Identitaire; nationalism; racism; nazism; fascism; immigrants.

Уводзіны

Адной з найважнейшых праблем палітычнай гісторыі сучаснай Францыі застаецца пытанне ўплыву нацыяналістычных ідэй на дзейнасць ультраправых палітычных партый і арганізацый. Гэтыя ідэі традыцыйна выкарыстоўваюцца падобнымі аб'яднаннямі, таму ў артыкуле выяўляецца сувязь нацыяналізму з дзейнасцю ультраправых у Францыі ў пачатку XXI ст. Дадзенае пытанне недастаткова вывучана як у французскай, так і ў айчынай гістарыяграфіі, паколькі большасць даследчыкаў надае ўвагу актыўнасці гэтых палітычных сіл у больш ранні перыяд. Сярод даследчыкаў, якія займаліся падобнай праблемай, варта адзначыць Н. Ю. Васільеву, Ф. дэ Фантэта, У. С. Малахава, П. Перыно, Ж.-І. Камю, У. П. Смірнова, Ш. Міён-Дэльсоль, італьянскага філосафа У. Эка, французскіх журналістаў вядомых перыядычных выданняў – П. Віналя («Le Point»), Б. Буцье («Liberation») [1–10].

Асноўнымі крыніцамі гэтага артыкула сталі афіцыйныя сайты такіх ультраправых партый, як Блок ідэнтычнасці [11–13] і Нацыянальны фронт [14]. Мэтай даследавання з'яўляецца аналіз уплыву ідэалогіі нацыяналізму на дзейнасць сучасных французскіх ультраправых.

Метадалагічнай асновай працы сталі прынцыпы гістарызму, сістэмнасці і аб'ектыўнасці. У адпаведнасці з першым з іх праблема разглядаецца ў сваім развіцці, прыярытэт аддадзены выяўленню ясных змен у ідэалогіі, пазіцыях і практычнай дзейнасці французскіх ультраправых. Работа пабудавана на сістэмным прынцыпе: мы вывучалі не канкрэтную ўльтраправую партыю, а дзейнасць некалькіх аб'яднанняў. Прынцып аб'ектыўнасці дазваляў ацаніць, які змест розных ультраправых партый паклаў у аснову вызначэння тэрміна «этнас», які з'яўляецца цэнтральным у іх праграмах і лозунгах. Дасягненню адноснай аб'ектыўнасці садзейнічала шырокая база крыніц.

У даследаванні выкарыстоўваліся такія агульнанавуковыя метады, як аналіз, сінтэз, індукцыя, дэдукцыя, параўнанне і абагульненне. Метады аналізу і сінтэзу дазволілі атрымаць неабходную інфармацыю аб аб'екце даследавання, а таксама вылучыць з агульнай масы фактаў тыя, што непасрэдна адносяцца да разглядаемага прадмета. Дзякуючы выкарыстанню дэдуктыўнага і індуктыўнага метадаў мы змаглі абгрунтаваць спецыфіку выкарыстання нацыяналістычных ідэй сучаснымі французскімі ўльтраправымі.

Асноўная частка

У сучаснай Францыі дзейнічае вялікая колькасць арганізацый, партый і рухаў ультраправай накіраванасці, якія ў літаратуры часта называюць праварадыкаламі. З кожным годам іх становіцца ўсё больш, асабліва ў сітуацыі нявырашанасці іміграцыйнага пытання. Небяспека заключаецца не столькі ў колькасці падобных аб'яднанняў,

колькі ў тым, што французы сталі больш адкрыта спачуваць нацыяналістычным заклікам ультраправых. На іх бок пачалі пераходзіць рабочыя, якія традыцыйна падтрымлівалі камуністаў і сацыялістаў, бо спалохаліся, што могуць страціць працу ў выніку проигрышу больш таннай рабочай сілы з ліку імігрантаў.

Ёсць некалькі пунктаў гледжання на пытанне аб тым, хто такія ўльтраправыя. Паводле аднаго з падыходаў, у ідэалогіі ўсіх ультраправых абавязкова адмаўляюцца традыцыйныя рэспубліканскія каштоўнасці. З такім поглядам згодныя не ўсе. Напрыклад, вядомы французскі даследчык Ж.-І. Камю мяркуе, што ў Францыі амаль няма ўльтраправых партый, якія б выступалі супраць дэмакратычных каштоўнасцей і рэспубліканскай формы праўлення. Выключэнне складаюць дробныя манархічныя партыі, у лік якіх уваходзіць найстарэйшая з існуючых ультраправых арганізацый «Аксьён франсэз», створаная пісьменнікам Ш. Марасам у 1899 г., якая на пачатковым этапе аб'ядноўвала ўсіх, хто быў незадаволены рэспубліканскім ладам, і прыхільнікаў аднаўлення манархіі. Сёння «Аксьён франсэз» ніяк не ўплывае на палітычнае жыццё ў Францыі, а сучасная расійская даследчыца ўльтраправых Н. Ю. Васільева называе манархістаў «рудыментам унутры сучасных ультраправых у Францыі»¹ [1, с. 16–17].

У адпаведнасці з другім пунктам гледжання, усе ўльтраправыя абавязкова павінны быць расістамі, ксенафобамі і шавіністамі. Такая думка ўзнікла ў сувязі з тым, што многія сучасныя ўльтраправыя (не толькі ў Францыі) падкрэсліваюць сваю нацыяналістычную афарбоўку. Таму нацыяналізм часта асацыіруецца з этнічнай, культурнай і рэлігійнай нецярпімасцю, якая асуджаецца прыхільнікамі ўмераных плыней. Больш за тое, СМІ пад гэтым тэрмінам часта разумеюць этнічны нацыяналізм, у прыватнасці яго крайнія формы (шавінізм, ксенафобія), у якіх робіцца акцэнт на перавазе адной нацыянальнасці над астатнімі.

У французскай і айчынай гістарыяграфіі ўсіх манархістаў традыцыйна адносяць да ўльтраправых. Пры гэтым ніводная французская манархічная партыя ці арганізацыя сёння не выкарыстоўвае расісцкіх лозунгаў, нават «Аксьён франсэз», галоўны ідэйны натхняльнік якой, Ш. Морас, у першай палове XX ст. крытыкаваў яўрэяў і лічыў іх пагрозай для Францыі. Манархісты пачатку XX ст. і сучасныя манархісты маюць істотныя адрозненні ў сваіх перакананнях. З іншага боку, ёсць ультраправыя партыі, як, напрыклад, Блок ідэнтычнасці, якія ў межах, вызначаных законам, змагаюцца з імігрантамі з мусульманскіх краін, але робяць акцэнт не столькі на нацыянальнай, колькі на рэлігійнай прыналежнасці. Здавалася б, партыя імкнецца паказаць перавагу французцаў, але яна выступае за захаванне Еўрапейскага саюза, яго развіццё і ўзаемадзеянне еўрапейскіх народаў як роўных адзін аднаму. Яшчэ адна ўльтраправая партыя – Нацыянальны фронт, – у адрозненне ад Блока ідэнтычнасці з'яўляецца еўраскептыкам, а яе лідар М. Ле Пэн прызнае магчымасць інтэграцыі імігрантаў

і ў апошні час імкнецца не выказвацца супраць іх рэзка, бо партыя прэтэндуе на ўладу.

Такім чынам, у лагеры ўльтраправых разам з адкрытымі нацыяналістамі дзейнічаюць арганізацыі, для якіх еўрапейскія каштоўнасці стаяць вышэй за нацыянальныя, і пры гэтым не ўсе ўльтраправыя партыі выкарыстоўваюць расісцкія ідэі, заклікі і лозунгі [1, с. 15].

Нацыянальны фронт і Блок ідэнтычнасці абвінавачваюцца не толькі ў нацыяналізме, але і ў нацызме і фашызме. Неабходна правесці размежаванне паміж гэтымі тэрмінамі. Як сцвярджалі французскія філосафы Ф. Лаку-Лабарт і Ж.-Л. Нансі ў працы «Нацысцкі міф», «ідэалогія нацызму – расісцкая ідэалогія», а «нацызм – спецыфічна нямецкі феномен» [15, с. 23]. З гэтага вынікае, што нельга параўноўваць нацызм 1930-х – першай паловы 1940-х гг. і сучасны нацыяналізм, таму што яны ўзніклі ў розных умовах.

Нацызм – гэта палітычная ідэалогія, у якой сацыялістычная пабудова грамадства спалучаецца з нацыяналістычнымі ідэямі і поглядамі. Нацызм заснаваны на страху, таму мае патрэбу ў пошуку новых «ворагаў» нацыі. Для А. Гітлера «ворагамі» калісьці сталі яўрэі і камуністы, якіх ён імкнуўся знішчыць фізічна. Для сучасных ультраправых «ворагамі» з'яўляюцца імігранты з мусульманскіх краін. Да нядаўняга часу лічылася, што калі вырашыць іміграцыйнае пытанне, то ўсе астатнія цяжкасці знікнуць. Аднак улады доўгі час ігнаравалі праблему, і французы перасталі ім давяраць, пачалі сімпатызаваць ультраправым, якія, адчуўшы змены ў настроі электарату саперніка, абвінавачвалі кіруючыя сілы ў наўмысным зацягванні вырашэння пытання пра імігрантаў. У выніку яны ўсё часцей разглядаюцца як ахвяры, а іміграцыйная праблема паступова трансфармуецца з сацыяльна-эканамічнай у палітычную.

Нацыяналізм – гэта палітычная ідэалогія, галоўным прынцыпам якой з'яўляецца абарона нацыі і яе інтарэсаў. Нацыяналісты, у адрозненне ад нацыстаў, не заўсёды сцвярджаюць перавагу адной нацыі над астатнімі. Яны не імкнуцца да заваявання «жыццёвай прасторы», як нацысты. Нацыянальны фронт, Блок ідэнтычнасці ў сваіх праграмах ніколі не заклікалі да захопу Францыі новых тэрыторый або да знішчэння пэўных нацый.

Што датычыцца тэрміна «фашызм», то сёння не існуе адзінага агульнапрызнанага яго вызначэння. Класічны італьянскі фашызм, які з'яўляўся аўтарытарным, першапачаткова не абапіраўся на расавую тэорыю, як нацызм, які быў на ёй пабудаваны. Італьянскі філосаф У. Эка ў дакладзе «Вечны фашызм», з якім ён выступіў на сімпозіуме 25 красавіка 1995 г. у Калумбійскім універсітэце (Нью-Ёрк), размежаваў тэрміны «фашызм» і «на-

¹ Тут і далей пераклад наш. – А. Г.

цызм» наступным чынам. Па-першае, у адрозненне ад нямецкага нацызму італьянскі фашызм не быў таталітарным. Па-другое, у італьянскага фашызму не было сваёй выразнай філасофіі. Ён ніколі не з'яўляўся маналітнай ідэалогіяй, для яго характэрнае злучэнне рэвалюцыйнасці і кансерватызму, нават стаўленне да рэлігіі было дваістае. Па-трэцяе, італьянскі фашызм стаў першай правай дыктатурай у Еўропе, таму наступныя правыя рэжымы (у Германіі, Іспаніі, Партугаліі і інш.) аўтаматычна сталі называцца фашысцкімі [8]. Акрамя таго, У. Эка вылучыў 14 прыкмет фашызму, аднак большасць з іх можна аднесці да любога, нават да самага дэмакратычнага рэжыму.

Варта пагадзіцца з тым, што нацыяналізм ляжыць у аснове нацызму і фашызму. Аднак для нацызму, хутчэй, характэрны этнічны нацыяналізм, калі адна нацыя лічыць сябе вышэйшай за іншыя, а для фашызму – грамадзянскі нацыяналізм, заснаваны на разуменні таго, што дзяржаўныя інтарэсы больш важныя за асабістыя.

Падкрэслім, што пераважная большасць рэальных прэтэндэнтаў на ўладу з ліку французскіх ультраправых не адмаўляюць рэспубліканскія каштоўнасці і палітычную барацьбу. Вядома, што нацызм і фашызм заўсёды таталітарныя, а нацыяналізм можа існаваць у розных палітычных фарматах – як пры дэмакратыі, так і пры таталітарызме. У пацверджанне можна прывесці наступны прыклад. Удзельнік прэзідэнцкай кампаніі 2012 г. ад Блока ідэнтычнасці А. Гуён, вядомы сваімі рэзкімі выказваннямі, пасля таго як выйшаў з гонкі праз недастатковае фінансаванне, у верасні 2011 г. заявіў, што ён і яго партыя будуць і далей удзельнічаць у палітычнай барацьбе. Тым самым ён прызнаў дэмакратычныя метады змагання за ўладу [9]. Ніякіх абвінавачванняў у парушэнні палітычных правоў ён не выказваў. Адносна неабходнасці ўдзелу ў прэзідэнцкай кампаніі заснавальнік Блока ідэнтычнасці Ф. Рабэр сказаў наступнае: «Палітычнае жыццё ў Францыі круціцца вакол прэзідэнцкіх выбараў. Удзел у іх уяўляе сабой інструмент, які дазваляе павялічыць нашу пазнавальнасць і цікавасць да нас з боку СМІ» [16]. Гэта значыць, што выбары не з'яўляліся для партыі першачарговай мэтай, а былі сродкам павелічэння папулярнасці [9].

Важна высветліць, якая сувязь існуе паміж трактоўкай тэрміна «этнас», якая прапануецца сучаснымі французскімі ўльтраправымі, і вызначэннем паняцця «расізм». Вядома, нямецкія нацысты, акрэсліваючы сэнс паняцця «этнас», рабілі акцэнт на біялагічным паходжанні пэўнай супольнасці, таму іх справядліва абвінавачвалі ў расізме (гэта так званы класічны расізм). Сучасныя французскія ўльтраправыя ўключаюць у вызначэнне тэрміна «этнас» адзінства поглядаў і рэлігію, а біялагічнае паходжанне выносяць

на другі план. У сваю чаргу, французскі слоўнік 1932 г. трактуе расізм як ідэалогію, заснаваную на перакананні ў існаванні біялагічнай іерархіі чалавечых рас [3, р. 3]. Такім чынам, сучаснае вызначэнне расізму дапаўняецца рэлігійным і новымі аспектамі. Вялікі ўклад у пашырэнне сучаснага разумення расізму ўнесла аднайменная кніга французскага філосафа А. Мэмі. Тым не менш расізм па-ранейшаму асацыіруецца пераважна з дыскрымінацыяй па колеры скуры. Расійскі вучоны доктар палітычных навук У. С. Малахаў у артыкуле «Сціплае абаянне расізму» пацвярджае, што сучасных ультраправых складана абвінаваціць у расізме, бо яны імкнуцца карэктна выкладаць свае ідэі і не акцэнтуюць увагу на біялагічным паходжанні людзей [4].

Адзначым, што Блок ідэнтычнасці, пачынаючы са свайго ўзнікнення ў 2003 г., на першае месца заўсёды ставіў рэлігію. Для актывістаў партыі не мае значэння, з якой еўрапейскай краіны чалавек прыехаў у Францыю, калі ён хрысціянін паводле свайго веравызнання. Усе акцыі гэтай маладой палітычнай партыі накіраваны выключна супраць мусульман. Варта згадаць вядомую акцыю па раздачы «супу ідэнтычнасці» (альбо «гальскага супу»), у які дадаваліся свініна і алкаголь. Упершыню мерапрыемства было праведзена ў Парыжы ў 2004 г. Зразумела, далучыцца да абеду маглі толькі хрысціяне, паколькі мусульмане не ўжываюць свініну. Калі чалавек адмаўляўся есці мяса, ён не атрымліваў іншыя прадукты. Гэта выклікала абурэнне мусульман, якія маглі быць этнічнымі французамі. Лідары Блока ідэнтычнасці на ўсе абвінавачванні адказвалі, што выбралі свініну не для таго, каб пакрыўдзіць мусульман, а таму што яна вельмі танная і «каштуе ўсяго 2 еўра за кілаграм» [17]. Кіраўнік акцыі А. Банівар заўважыў, што ніхто не абавязаны, калі не хоча, прыходзіць па суп. Аднак 28 снежня 2006 г. парыжская паліцыя, а затым Дзяржаўны савет прынялі рашэнне з пачатку 2007 г. забараніць правядзенне падобных мерапрыемстваў. Аднак раздачы супу працягваліся, і паліцыя ў іх не ўмешвалася.

Яшчэ раней, пасля забароны раздачы «супу ідэнтычнасці» ў Страсбургу ў студзені 2006 г. мэрам горада Ф. Келерам (належаў да кіруючай на той час правацэнтрэсцкай партыі Саюз за народны рух), лідары Блока ідэнтычнасці раскрытыкавалі дзеянні ўлад, якія закрывалі вочы на пастаянныя зрывы акцый ультралевымі, якія выкарыстоўвалі да ўсяго іншага гвалт [11]. Улады абвінавачваліся ў двайных стандартах. Актывісты Блока ідэнтычнасці заклікалі кіраўнічыя органы быць паслядоўнымі ў сваіх дзеяннях і прапанавалі забараніць выраб і выкарыстанне навагодніх ёлак, хрысціянскіх сімвалаў, якія маглі абразіць рэлігійныя пачуцці мусульман, а таксама спыніць вытворчасць круасанаў,

упершыню вырабленых у 1683 г. пасля перамогі еўрапейцаў над туркамі пад Венай. Цікава, што ў Сірыі ў 2013 г. на падкантрольных антыўрадавым войскам тэрыторыях выраб круасанаў сапраўды быў забаронены са спасылкай на дадзеную падзею XVII ст. [18].

Аб непаслядоўнасці дзеянняў французскіх улад сведчыць тое, што, забараніўшы раздачу супу са свініны, яны дазволілі мусульманскай асацыяцыі «Разам за ежу» раздаваць у Ліёне халяльную ежу. Пры гэтым актывісты былі апрануты ў традыцыйную мусульманскую вопратку джэлабэ [12]. Блок ідэнтычнасці ўказваў на тое, што раздача ежы з'яўлялася толькі нагодай, пад якой адбывалася далучэнне людзей да мусульманскай культуры. Улады ніяк на гэта не рэагавалі, наадварот, заахвочвалі, апраўдваючы сябе тым, што мусульмане, у адрозненне ад Блока ідэнтычнасці, раздавалі ежу ўсім.

Блок ідэнтычнасці называе мусульман акупантамі, таму што іх стала вельмі шмат і яны пагражаюць не толькі французам, а і ўсёй Еўропе. Прыхільнікі партыі выступаюць супраць будаўніцтва мячэціў, распаўсюджвання ісламскай культуры. Актывісты даведваюцца аб планах мусульман і пачынаюць праводзіць кампаніі, накіраваныя на іх зрыў. Часам актывісты Блока ідэнтычнасці надзяваюць маскі свінні, заходзяць у рэстараны для мусульман і тым самым палохаюць наведвальнікаў.

У Францыі існуе мноства падобных да Блока ідэнтычнасці арганізацый, напрыклад ультраправае «Французскае абнаўленне», якое было створана ў лістападзе 2005 г. на базе нацыяналістычнай «Франкская гвардыя». «Французскае абнаўленне» ганарыцца тым, што з'яўляецца нацыяналістычным. Яго лідар Ц. дэ Шасэ гаворыць, што арганізацыя выступае за здаровы нацыяналізм, які ў першую чаргу павінен разумецца не як разбурэнне, рэвізіянізм, а як праява любові да свайго народа, абарона нацыянальнай культурнай спадчыны [19].

Большасць дэманстрацый, якія арганізуюцца «Французскім абнаўленнем», носяць антыімігранцкі характар. Адна з іх прайшла 9 снежня 2009 г. у Парыжы, сабраўшы некалькі дзясяткаў маладых людзей. На ёй Ц. дэ Шасэ, адстойваючы расісцкае вызначэнне французскай ідэнтычнасці, не пабаяўся сказаць аб імігрантах фразу: «Цяля, якое нарадзілася ў стайні, ніколі не стане канём» [20]. Пры гэтым ён крытыкаваў Н. Сарказі за яго не-французскае паходжанне.

Актывісты «Французскага абнаўлення» ўдзельнічаюць практычна ва ўсіх акцыях, якія праводзяцца ўльтраправамі. Але арганізацыя не з'яўляецца сур'ёзнай палітычнай сілай. Канкрэтных прапаноў яна не ўносіць, а ўся яе дзейнасць заснавана на лозунгах і закліках змагацца з імігрантамі за захаванне «чысціні» французскага народа. Хутчэй за

ўсё, арганізацыя была створана, як і многія іншыя ў Францыі, для папулярызацыі яе лідара. Рэальных прэтэнзій на заваяванне ўлады «Французскае абнаўленне» не мае, паколькі не ўдзельнічае нават у мясцовых выбарах.

Акцыі ўльтраправых традыцыйна выклікаюць трывогу ўлад, якія баяцца, што СМІ паведамаць пра рост нацыяналістычных настрояў у Францыі. У простых людзей іншае бачанне сітуацыі. Многія з іх далёкія ад палітыкі, але падзяляюць радыкальныя погляды, таму што менавіта ўльтраправыя актывісты, а не ўлады, раздаюць ежу і вопратку тым, хто жыве ў беднасці [21]. Палітычныя сілы выдатна ведаюць аб росце колькасці прыхільнікаў ультраправых поглядаў сярод французскіх грамадзян.

Блок ідэнтычнасці робіць акцэнт на рэлігійнай прыналежнасці. Выключэннем з'яўляецца А. Гуён, прадстаўнік новага пакалення ўльтраправых, які ўступіў у Блок ідэнтычнасці ў момант стварэння партыі. Ён ніколі не хаваў сваіх расісцкіх поглядаў. Калі яго аднапартыйцы падзялялі людзей па рэлігіі і адпаведных каштоўнасцях, то для А. Гуёна значэнне меў і колер скуры. Згодна з яго логікай, любы імігрант-мусульманін, які прыняў хрысціянства, а таксама традыцыі і культуру Францыі, усё роўна застаецца чалавекам другога гатунку. Пры гэтым А. Гуён, як і яго партыя, фактычна ставіць знак роўнасці паміж французамі і астатнімі еўрапейцамі, якія павінны разам супрацьстаяць іміграцыі і ісламізацыі [13]. Гэтым тлумачыцца і падтрымка Блокам ідэнтычнасці еўраінтэграцыі.

Партыю Нацыянальны фронт таксама абвінавачваюць у расізме і нацыяналізме. Сапраўды, ініцыятарамі яе стварэння былі былыя прыхільнікі А. Ф. Петэна, ультраправыя экстрэмісты [2, с. 275]. Прычынай узнікнення адзінай ультраправай партыі ў 1972 г. стала тое, што пасля надання незалежнасці Алжыру ў 1962 г. ультраправыя страцілі значную частку галасоў сваіх выбаршчыкаў. Калі ў 1958 г. на выбарах у Нацыянальны сход за іх прагаласавала 2,6 % французцаў, то праз 10 гадоў – толькі 0,1 % [5, р. 16]. Новую палітычную сілу ахарактарызаваў у працы «Нацыянальны фронт» Ж.-І. Камю: «Нацыянальны фронт уяўляе сабой аб'яднанне ўльтраправых, якія выкарыстоўваюць дэмакратычную сістэму для ўсталявання аўтарытарнага рэжыму, заснаванага на расавай канцэпцыі нацыянальнай ідэнтычнасці» [6, р. 5].

Панаванне на першапачатковым этапе ўнутры Нацыянальнага фронту ідэалогіі, блізкай да фашысцкай, было звязана з тым, што ў шэрагах партыі да смерці ў 1978 г. знаходзіўся лідар французскіх нацыяналістаў-рэвалюцыянераў Ф. Дзюпра. Ён меў велізарны ўплыў на аднапартыйцаў і рэдагаваў асноўныя партыйныя дакументы.

Менавіта ён запрасіў Ж.-М. Ле Пэна на пасадку кіраўніка партыі [2, с. 275–276]. Вядомы расійскі даследчык У. П. Смірноў лічыць, што Нацыянальны фронт прыйшоў на змену неафашыстам, аб'яднаўшы традыцыйныя лозунгі ўльтраправых з інтэгральным каталіцызмам, аўтарытарным папулізмам і эканамічным ультралібералізмам. Партыя імкнулася прапанаваць альтэрнатыву галізму, камунізму і лібералізму [7, с. 162].

У 1980-я гг. антыімігранцкая рыторыка стала цэнтральнай у лепэнаўцаў, што падштурхнула мільёны незадаволеных карэнных французцаў аддаваць свае галасы на выбарах Нацыянальнаму фронту. Паводле Ж.-М. Ле Пэна, нашэсце імігрантаў магло змяніць французскую культуру да непазнавальнасці, бо, калі не прымаць мер, яны ў хуткім часе сталі б гаспадарамі ў Францыі дзякуючы высокай нараджальнасці. Каб пазбегнуць такога фіналу, лідар Нацыянальнага фронту прапаноўваў абaperціся на моцнага чалавека, патрыёта чыстай французскай культуры. У 1983 г. Ж.-М. Ле Пэн выступіў з лозунгам аб праве карэнных французцаў на захаванне сваёй культуры і традыцый і прапанаваў высласць усіх імігрантаў з Францыі [6, р. 27].

Іміграцыю Ж.-М. Ле Пэн разглядаў як палітычны інструмент Французскай камуністычнай партыі, бо лічыў, што яна падрывае традыцыйныя хрысціянскія каштоўнасці і рыхтуе глебу для прыходу да ўлады камуністаў. Лідар Нацыянальнага фронту ставіў у адзін шэраг імігрантаў, камуністаў, сацыялістаў, паколькі ўсе яны, на яго думку, імкнуліся размыць межы паміж нацыямі. Паняцце «нацыя» мела першараднае значэнне для лепэнаўцаў. Каб ачысціць нацыю, захаваць традыцыі, звычаі, па іх перакананні, неабходна ліквідаваць касмапалітычныя элементы.

У 1980-я гг. значны ўплыў на Нацыянальны фронт аказалі так званыя новыя правыя. Некаторыя дзеячы з іх ліку нават уступілі ў склад Нацыянальнага фронту, каб прымаць непасрэдны ўдзел у палітычным жыцці і распаўсюджаць свае погляды. Дзякуючы «новым правам» лепэнаўцы сталі абмяркоўваць такія тэмы, як перавага еўрапейцаў над іншымі народамі, расавыя адрозненні і інш. Новыя правыя адмоўна ставіліся да хрысціянства, супрацьпастаўляючы яму паганства. Аднак Нацыянальны фронт не ўспрыняў гэту ідэю, таму што ўнутры партыі аўтарытэтам карысталіся «каталікі-інтэгрысты», якія лічылі, што захаванне ідэнтычнасці французцаў непарыўна звязана з каталіцтвам [2, с. 281].

Нацыянальным фронтам Ж.-М. Ле Пэн кіраваў да 2011 г., і ўвесь гэты час ён адмоўна ставіўся да імігрантаў, за што яго рэгулярна крытыкавалі. Ідэя ўвядзення ў Францыі прынцыпу «нацыянальнай пераважнасці» з'явілася ў сярэдзіне 1980-х гг.

у партыйных праграмных дакументах і захавалася да сённяшняга часу, нягледзячы на змены ў партыйным кіраўніцтве. Паводле гэтага прынцыпу, сацыяльная дапамога і працоўныя месцы павінны прадастаўляцца ў першую чаргу карэнным французам, а не імігрантам. Французскія грамадзяне былі падзелены Нацыянальным фронтам на дзве катэгорыі. Да першай з іх належалі не толькі карэнныя французы, але і ўсе, хто жыў па французскіх законах і ставіў інтарэсы краіны вышэй за ўласныя. І наадварот, карэнныя французы, што спачувалі імігрантам, былі аднесены да другой катэгорыі.

У 2011 г. Нацыянальны фронт узначаліла М. Ле Пэн, якая пераняла многія ідэі свайго бацькі. У той жа час яна імкнецца аддаліцца ад яго, не выкарыстоўвае яго манеру зносін і не выказваецца рэзка аб імігрантах. Калі аналізаваць прэзідэнцкую праграму М. Ле Пэн (2012), то можна прыйсці да высновы аб тым, што для новага лідара партыі іміграцыя з'яўляецца перш за ўсё сацыяльна-культурнай праблемай. Палітык выступае супраць нелегальных імігрантаў, якія не вучаць французскую мову, не хочуць далучацца да французскай культуры, не імкнуцца знайсці працу. Іх, а таксама тых легальных імігрантаў, якія прыехалі ў Францыю ў пошуках працы, але за год не змаглі яе знайсці, М. Ле Пэн прапаноўвае дэпартаваць [14].

Сёння М. Ле Пэн рэгулярна паўтарае, што яе партыя – галоўны абаронца рэспубліканскіх каштоўнасцей, а нацыяналізм заключаецца ў імкненні аб'яднаць французцаў для вырашэння нацыянальных праблем. Нацыяналізм Ж.-М. Ле Пэна супрацьстаяў дэмакратыі, славіўся антысемітызмам. У сваю чаргу, М. Ле Пэн выдатна ўсведамляе, што да ўлады немагчыма прыйсці толькі з дапамогай крытыкі. У Францыі моцныя рэспубліканскія традыцыі, таму неабходна пабудоваць праграму, заснаваную на дэмакратычных каштоўнасцях, якая не будзе дубліраваць сацыялістаў і правацэнтрыстаў. У сувязі з гэтым М. Ле Пэн хоча стварыць «шырокае аб'яднанне патрыётаў правага і левага толку, аб'яднанне ўсіх, хто любіць Францыю, і ўсіх абаронцаў яе ідэнтычнасці» [22, с. 102].

У ліпені 2011 г. М. Ле Пэн дала разгорнутае інтэрв'ю карэспандэнту выдання «Маскоўскія навіны» У. Дабравольскаму. Акцэнт гутаркі быў зроблены на праблеме іміграцыі, якая абвастрылася пасля «арабскай вясны» 2011 г. У размове М. Ле Пэн адзначыла, што ў французскай іміграцыйнай палітыцы нічога не мяняецца, а Францыя вымушана падпарадкоўвацца еўрапейскім указанням. Дэпартацыя ў дачыненні да нелегальных імігрантаў практычна не ўжываецца, таму што яны паспываюць «растварыцца» ў мусульманскіх кварталах. Аднак, каб не думаць пра тое, як знайсці і высласць за межы Францыі нелегалаў, трэба стварыць такія ўмовы, пры якіх яны не прыязджалі б,

гэта значыць адмяніць права на дзяржаўнае медыцынскае абслугоўванне, магчымасць атрымаць бясплатную сярэдняю адукацыю для дзяцей імігрантаў і г. д. [23].

Акрамя таго, М. Ле Пэн прапануе ўзяць пад кантроль межы. Яна пастаянна падкрэслівае, што пры працаўладкаванні, як і пры атрыманні сацыяльнай дапамогі, прыярытэт павінны мець французы. Больш за тое, лідар Нацыянальнага фронту выказаўся за ўнясенне змяненняў у грамадзянскі кодэкс, згодна з якім французскае грамадзянства даецца аўтаматычна па факце нараджэння ў Францыі. Пры гэтым дзіця можа ніколі не загаварыць па-французску. На думку М. Ле Пэн, грамадзянства трэба заслужыць.

Сёння Нацыянальны фронт займае дваістую пазіцыю ў дачыненні да таго, каго лічыць французам. З аднаго боку, партыя прытрымліваецца канстытуцыйнага вызначэння, згодна з якім французам з'яўляецца той, хто мае французскае грамадзянства, незалежна ад паходжання. Атрымліваецца, што «чужыя» для Нацыянальнага фронту – толькі імігранты. З іншага боку, марыністы лічаць, што наспела неабходнасць у змене працэдуры натуралізацыі: імігрант абавязаны асімілявацца і павяжаць законы Францыі, яе культуру. Так, М. Ле Пэн прытрымліваецца пазіцыі, у адпаведнасці з якой імігранты, што прыехалі ў Францыю нелегальна, павінны ў будучым пазбаўляцца права на атрыманне французскага грамадзянства і дэпартавацца. Злачынцы, паводле палітыка, таксама мусяць пазбаўляцца грамадзянства.

Нацыянальны фронт выступае супраць камунітарызму. Гэта пазіцыя замацавалася ў партыі з часу кіраўніцтва Ж.-М. Ле Пэна. Нацыянальны фронт пацвярджае прыхільнасць да французскай рэспубліканскай мадэлі інтэграцыі імігрантаў і адмоўна ставіцца да мультыкультуралізму. Аднак відавочна, што партыя не мае дакладнага разумення, хто можа называцца «сваім», а хто – «чужым».

З боку М. Ле Пэн наўпрост не праяўляецца расізм ці дыскрымінацыя пэўных нацый. Ад імігрантаў патрабуецца легальна прыехаць у Францыю, уладкавацца на працу, плаціць падаткі і не

ствараць клопатаў для дзяржавы. Па падліках французскага дэмографа і эканаміста І.-В. Лалана, Францыя штогод траціць на імігрантаў каля 70 млрд еўра [10]. Галоўным артыкулам бюджэтных выдаткаў І.-В. Лалан лічыць сацыяльнае забеспячэнне імігрантаў, а каб гэтыя выдаткі зменшыць, на думку спецыяліста, трэба асіміляваць маладых імігрантаў [24]. Вядома, што І.-В. Лалан сімпатызуе ўльтраправым. У маі 2009 г. ён быў абвінавачаны ў дыскрымінацыі цыган і падвергнуты штрафу ў памеры 3000 еўра [25]. Суд пастанавіў, што эканаміст бяздоказна сцвярджаў, быццам сярод цыган найбольшы ўзровень злачыннасці ў Францыі, а таксама беспадстаўна называў іх пагрозай для фінансавай сістэмы краіны.

Аб тым, што М. Ле Пэн дбае пра аўтарытэт партыі і не дазваляе аднапартыйцам адмоўна выказвацца пра іншыя нацыі, сведчаць некалькі фактаў. Член Нацыянальнага фронту А.-С. Леклер дазволіла сабе апублікаваць у сацыяльных сетках карыкатуру на тагачаснага міністра юстыцыі К. Табіра, якая параўноўвалася з малпай (намак на нефранцузскае паходжанне К. Табіра: яна нарадзілася ў Кайене, Французская Гвіяна). Учынак А.-С. Леклер быў выгадным сапернікам Нацыянальнага фронту і дэманстраваў грамадзянам, што ў партыі нічога не змянілася, што яна, як і раней, выкарыстоўвае расісцкія напады. Меркавалася, што А.-С. Леклер будзе кандыдатам ад Нацыянальнага фронту на муніцыпальных выбарах 2014 г., але М. Ле Пэн прыняла рашэнне адхіліць яе кандыдатуру, хоць у кастрычніку 2013 г. у інтэрв'ю папулярнаму тэлеканалу *France 2* у праграме «Спецыяльны карэспандэнт» А.-С. Леклер спрабавала апраўдацца тым, што карыкатура была не праявай расізму, а пратэстам супраць судовай рэформы, ініцыятарам якой выступіла К. Табіра. У дачыненні да найбольш заўзятых актывістаў М. Ле Пэн абрала жорсткую пазіцыю. Выпадак з А.-С. Леклер не быў адзінаковым. Яшчэ ў 2011 г., адразу пасля кантальных выбараў, з партыі быў выключаны 20-гадовы А. Габрыяк. Прычынай выключэння стала тое, што ў СМІ трапіў здымак, на якім малады чалавек аддаваў нацысцкае прывітанне [26].

Заклучэнне

Такім чынам, найбольш уплывовыя французскія ўльтраправыя палітычныя партыі і арганізацыі сёння цяжка абвінаваціць у праявах крайніх форм нацыяналізму (за выключэннем асобных палітыкаў). Паколькі дзякуючы СМІ большасць грамадзян разумее пад нацыяналізмам дыскрымінацыю па колеры скуры, ультраправыя звяртаюць увагу на тое, што для іх этнічнае паходжанне не мае значэння. На самай справе змест многіх тэрмінаў, у тым ліку тэрміна «расізм», змяніўся пасля Другой сусветнай вайны і зараз

уключае ў сябе некалькі новых аспектаў, на якія мала хто звяртае ўвагу. Этнічны расізм змяніўся рэлігійным, але гэта не азначае, што ён знік, пра што любяць казаць французскія ўльтраправыя. Тым не менш, распаўсюджваючы свае погляды, ультраправыя імкнуцца дзейнічаць у рамках заканадаўства. Тыя партыі і арганізацыі, якія дапускаюць гвалт у дачыненні да прадстаўнікоў асобных нацыянальных меншасцей, не карыстаюцца грамадскай падтрымкай і знаходзяцца на абочыне палітычнай сістэмы Францыі. Заклікі ўльтраправых

вырашыць іміграцыйную праблему можна назваць папулізмам, паколькі ні Нацыянальны фронт, ні тым больш Блок ідэнтычнасці і «Аксёён франсэз» не маюць дакладнага плана вырашэння пытання. Манархісты нічога не прапаноўваюць, бо спадзяюцца на тое, што кароль стане фактарам, які аб'яднае і прымірыць французаў і імігрантаў. Блок ідэнтычнасці за амаль 15 гадоў існавання так і не выпрацаваў выразнай праграмы, у тым ліку ў дачыненні да імігрантаў, і абмяжоўваецца правядзеннем вельмі сумнеўных акцый, якія

адштурхоўваюць патэнцыяльных выбаршчыкаў. Пасля прыходу М. Ле Пэн да кіравання Нацыянальным фронтам была праведзена рэвізія ідэйнай спадчыны Ж.-М. Ле Пэна, у выніку чаго партыя зблізілася з правацэнтрыстамі, прапанаваўшы больш мірны спосаб выхаду з іміграцыйнага крызісу, што сведчыць аб сур'ёзнасці амбіцый М. Ле Пэн і разгортванні барацьбы за правацэнтрысцкі электарат. Іншымі словамі, партыі, якія імкнуцца да ўлады, разумеюць небяспеку выкарыстання крайніх нацыяналістычных ідэй і лозунгаў.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. *Васильева Н. Ю.* Международный аспект в идеологии и политике крайне правых политических движений во Франции в 80-е – первой половине 90-х годов : автореф. дис. ... канд. ист. наук : 07.00.03. М., 2000.
2. *Васильева Н. Ю.* Национальный фронт вчера и сегодня // Французский ежегодник: правые во Франции / редкол.: А. В. Чудинов (гл. ред.) [и др.]. М., 2003. С. 273–290.
3. *Fontette F.* Le racisme. Paris : Presses universitaires de France, 1992.
4. *Малахов В. С.* Скромное обаяние расизма [Электронный ресурс] // Знамя. 2000. № 6. URL: <http://znamlit.ru/publication.php?id=1154> (дата обращения: 04.09.2016).
5. *Perrineau P.* Le symptôme Le Pen. Paris : Fayard, 1997.
6. *Camus J.-Y.* Le Front National. Toulouse : Milan, 1998.
7. *Смирнов В. П., Посконин В. С.* Традиции Великой французской революции в идейно-политической жизни Франции. 1979–1989. М. : Издательство Московского университета, 1991.
8. *Эко У.* Вечный фашизм [Электронный ресурс] // Открытая Россия. 20.02.2016. URL: <https://openrussia.org/post/view/12912/> (дата обращения: 02.12.2017).
9. *Vignal P.* Le candidat du Bloc Identitaire Arnaud Gouillon se retire [Electronic resource] // Le Point. 11.09.2011. URL: http://www.lepoint.fr/fil-info-reuters/le-candidat-du-bloc-identitaire-arnaud-gouillon-se-retire-11-09-2011-1372075_240.php (date of access: 19.06.2016).
10. *Bouthier B.* Le coût dur de Marine Le Pen sur l'immigration [Electronic resource] // Liberation. 28.10.2013. URL: http://www.liberation.fr/france/2013/10/28/le-cout-dur-de-marine-le-pen-sur-l-immigration_942952 (date of access: 19.06.2016).
11. Au cochon ou aux saucisses, notre soupe identitaire continue! [Electronic resource] // Le Bloc identitaire. 23.01.2006. URL: <http://www.bloc-identitaire.com/actualite/227/cochon-ou-aux-saucisses-notre-soupe-identitaire-continue> (date of access: 18.06.2016).
12. Lyon: Soupe au cochon interdite mais soupe halal autorisée [Electronic resource] // Le Bloc identitaire. 05.05.2014. URL: <http://www.bloc-identitaire.com/actualite/3114/lyon-soupe-cochon-interdite-mais-soupe-halal-autorisee> (date of access: 18.06.2016).
13. Programme de campagne d'Arnaud Gouillon, candidat de la jeunesse européenne [Electronic resource] // Le Bloc identitaire. 2012. URL: http://www.bloc-identitaire.com/files/image/actualite/Presidentielle_2012/Programme_de_campagne.pdf (date of access: 19.06.2016).
14. *Le Pen M.* Mon projet: pour la France et les français [Electronic resource] // Le site officiel du Front National. 2012. URL: http://www.frontnational.com/pdf/projet_mlp2012.pdf (date of access: 19.06.2016).
15. *Лаку-Лабарт Ф., Нанси Ж.-Л.* Нацистский миф. СПб. : Издательство «Владимир Даль», 2002.
16. *Abadie A.* Arnaud Gouillon, extrême droite pur porc [Electronic resource] // Mediapart. 24.05.2011. URL: <https://blogs.mediapart.fr/edition/trans-europe-extremes/article/240511/arnaud-gouillon-extreme-droite-pur-porc> (date of access: 19.06.2016).
17. Paris: les identitaires continuent à servir leur «soupe au cochon» [Electronic resource] // Le Poste archives. 16.11.2010. URL: http://archives-lepost.huffingtonpost.fr/article/2010/11/15/2304854_paris-les-identitaires-continuent-a-servir-leur-soupe-au-cochon-interdite.html (date of access: 18.06.2016).
18. *Groben C.* Syrian Rebels Ban Croissants in Aleppo [Electronic resource] // Time. 02.08.2013. URL: <http://newsfeed.time.com/2013/08/02/syrian-rebels-ban-croissants-in-aleppo/> (date of access: 18.06.2016).
19. Le nationalisme est-il une l'idolâtrie? [Electronic resource] // Renouveau Français. 11.10.2012. URL: <http://renouveau-francais.com/le-nationalisme-est-il-une-idolatrie/> (date of access: 11.12.2016).
20. *Mestre A., Monnot C.* Le Renouveau français, ou l'identité nationale façon «medieval faf» [Electronic resource] // Le Monde. 10.12.2009. URL: <http://droites-extremes.blog.lemonde.fr/2009/12/10/le-renouveau-francais-ou-lidentite-nationale-facon-medieval-faf/> (date of access: 05.07.2017).
21. Cette soupe populaire est illégale [Electronic resource] // Le Parisien. 15.11.2010. URL: <http://www.leparisien.fr/societe/cette-soupe-populaire-est-illegale-15-11-2010-1150347.php> (date of access: 18.06.2016).
22. *Новоженкова И. С.* Франция: Национальный фронт и проблема иммиграции // Актуал. проблемы Европы. 2012. № 4. С. 97–122.
23. *Ле Пен М.* «Если иммигрантам ничего не предлагать, они не приедут» [Интервью В. Добровольского] [Электронный ресурс] // Московские новости. 13.07.2011. URL: <http://www.mn.ru/newspaper/world/71320> (дата обращения: 17.06.2017).
24. Mensonge d'Etat à 70 milliards: la vérité sur le vrai coût de l'immigration en France... [Electronic resource] // INFO-COM-Net. 12.07.2014. URL: <https://infocomnet.wordpress.com/2014/07/12/mensonge-detat-a-70-milliards-la-verite-sur-le-vrai-cout-de-limmigration-en-france/> (date of access: 19.06.2016).

25. «C dans l'air» condamnée pour provocation à la haine envers les Roms [Electronic resource] // Le Monde. 07.05.2009. URL: http://www.lemonde.fr/actualite-medias/article/2009/05/07/roms-les-amalgames-de-c-dans-l-air-condamnes_1190309_3236.html (date of access: 19.06.2016).
26. Zagrebnov E. Le Front national version «2.0» [Electronic resource] // L'Observateur russe. 19.11.2013. URL: <http://rusoch.fr/lang/fr/soc/nacionalnyj-front-versiya-20.html> (date of access: 18.06.2017).

References

1. Vasileva N. Y. [The international dimension of ideology and politics of the extreme right political movements in France in the 80s – first half of 90] : diss. abstr. ... PhD (history) : 07.00.05. Moscow, 2000 (in Russ.).
2. Vasileva N. Y. [The National front yesterday and today]. *Frantsuzskii ezhegodnik: pravye vo Frantsii* [French yearbook: the right in France]. Moscow, 2003. P. 273–290 (in Russ.).
3. Fontette F. [Racism]. Paris : Presses universitaires de France, 1992 (in Fr.).
4. Malakhov V. S. [The discreet charm of racism]. *Znamya* [Banner]. 2000. No. 6. URL: <http://znamlit.ru/publication.php?id=1154> (date of access: 04.09.2016) (in Russ.).
5. Perrineau P. [The symptom The Pen]. Paris : Fayard, 1997 (in Fr.).
6. Camus J.-Y. [The National Front]. Toulouse : Milan, 1998 (in Fr.).
7. Smirnov V. P. [The traditions of the Great French revolution in ideological and political life of France. 1979–1989]. Moscow : Publishing house of Moscow University, 1991 (in Russ.).
8. Eco U. [Eternal fascism]. *Otkrytaya Rossiya* [Open Russia]. 20.02.2016. URL: <https://openrussia.org/post/view/12912/> (date of access: 02.12.2017) (in Russ.).
9. Vignal P. [The candidate of the Bloc Identity Arnaud Gouillon withdraws]. *Le Point*. 11.09.2011. URL: http://www.lepoint.fr/fil-info-reuters/le-candidat-du-bloc-identitaire-arnaud-gouillon-se-retire-11-09-2011-1372075_240.php (date of access: 19.06.2016) (in Fr.).
10. Bouthier B. [The cost of hard Marine Le Pen on immigration]. *Liberation*. 28.10.2013. URL: http://www.liberation.fr/france/2013/10/28/le-cout-dur-de-marine-le-pen-sur-l-immigration_942952 (date of access: 19.06.2016) (in Fr.).
11. [The pig, or the sausages, our soup of identity continues!]. *Le Bloc identitaire*. 23.01.2006. URL: <http://www.bloc-identitaire.com/actualite/227/cochon-ou-aux-saucisses-notre-soupe-identitaire-continue> (date of access: 18.06.2016) (in Fr.).
12. [Lyon: Soup pig is prohibited but soup halal authorized]. *Le Bloc identitaire*. 05.05.2014. URL: <http://www.bloc-identitaire.com/actualite/3114/lyon-soupe-cochon-interdite-mais-soupe-halal-autorisee> (date of access: 18.06.2016) (in Fr.).
13. [Program campaign Arnaud Gouillon, the candidate of the european youth]. *Le Bloc identitaire*. 2012. URL: http://www.bloc-identitaire.com/files/image/actualite/Presidentielle_2012/Programme_de_campagne.pdf (date of access: 19.06.2016) (in Fr.).
14. Le Pen M. [My project: for France and the French]. *Le site officiel du Front National*. 2012. URL: http://www.frontnation-al.com/pdf/projet_mlp2012.pdf (date of access: 19.06.2016) (in Fr.).
15. Laku-Labart F., Nansi Zh. L. [The Nazi myth]. Saint-Petersburg : Publishing house «Vladimir Dal'», 2002 (in Russ.).
16. Abadie A. [Arnaud Gouillon, the far-right pure pork]. *Mediapart*. 24.05.2011. URL: <https://blogs.mediapart.fr/edition/trans-europe-extremes/article/240511/arnaud-gouillon-extreme-droite-pur-porc> (date of access: 19.06.2016) (in Fr.).
17. [Paris: the identity continues to serve their «soup pig»]. *Le Poste archives*. 16.11.2010. URL: http://archives-lepost.huffingtonpost.fr/article/2010/11/15/2304854_paris-les-identitaires-continuent-a-servir-leur-soupe-au-cochon-interdite.html (date of access: 18.06.2016) (in Fr.).
18. Groben C. Syrian Rebels Ban Croissants in Aleppo. *Time*. 02.08.2013. URL: <http://newsfeed.time.com/2013/08/02/syrian-rebels-ban-croissants-in-aleppo/> (date of access: 18.06.2016).
19. [The nationalism is the idolatry]. *Renouveau Français*. 11.10.2012. URL: <http://renouveau-francais.com/le-nationalisme-est-il-une-idolatrie/> (date of access: 11.12.2016) (in Fr.).
20. Mestre A. [The Renouveau français or the national identity, how «medieval faf»]. *Le Monde*. 10.12.2009. URL: <http://droites-extremes.blog.lemonde.fr/2009/12/10/le-renouveau-francais-ou-lidentite-nationale-facon-medieval-faf/> (date of access: 05.07.2017) (in Fr.).
21. [This soup is illegal]. *Le Parisien*. 15.11.2010. URL: <http://www.leparisien.fr/societe/cette-soupe-populaire-est-illegale-15-11-2010-1150347.php> (date of access: 18.06.2016) (in Fr.).
22. Novozhyonova I. S. [France: the National Front and immigration]. *Aktualnye problemy Evropy* [Actual problems of Europe]. 2012. No. 4. P. 97–122 (in Russ.).
23. Le Pen M. [If immigrants with nothing to offer, they will not come]. *Moskovskie novosti*. 13.07.2011. URL: <http://www.mn.ru/newspaper/world/71320> (date of access: 17.06.2017) (in Russ.).
24. [Lie State to \$ 70 billion: the truth about the true cost of immigration in France...]. *INFOCOM-Net*. 12.07.2014. URL: <https://infocomnet.wordpress.com/2014/07/12/mensonge-detat-a-70-milliards-la-verite-sur-le-vrai-cout-de-limmigration-en-france/> (date of access: 19.06.2016) (in Fr.).
25. [«C in air» convicted of incitement to hatred against Roma]. *Le Monde*. 07.05.2009. URL: http://www.lemonde.fr/actualite-medias/article/2009/05/07/roms-les-amalgames-de-c-dans-l-air-condamnes_1190309_3236.html (date of access: 19.06.2016) (in Fr.).
26. Zagrebnov E. Le Front national version «2.0». *L'Observateur russe*. 19.11.2013. URL: <http://rusoch.fr/lang/fr/soc/nacionalnyj-front-versiya-20.html> (date of access: 18.06.2017) (in Fr.).

Артыкул паступіў у рэдкалегію 02.11.2017.
Received by editorial board 02.11.2017.